

layers continued to accumulate here in modern times, undoubtedly due to the frequent flooding caused by these watercourses (Fig. 33, 34). The excavation revealed the Svratka mill race, including the bank reinforcement, the functional infill of its channel, and the backfill layers marking its abandonment in the 1960s. On the southern bank, relics of modern-period buildings along the southern side of Rybářská Street, were documented as well. Gardens dominated the northern bank of the mill race until the mid-19th century, when outdoor baths were built there, later transformed into a municipal swimming pool. In addition to the buildings' masonry, the swimming pool itself was documented during the excavation.

Lenka Sedláčková

Brno (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Žlutý kopec, ul. Tvrdého č. p. 15, parc. č. 325, 326, 328, 330.

Industriální období. Vodní dílo. Skupina/síť sond. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1957694N, 16.5910581E

V roce 2023 proběhla 2. etapa záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Rekonstrukce historického vodárenského areálu bývalých městských vodojemů, Žlutý kopec v Brně – II. Etapa“ (Zbrank 2023). Výzkum proběhl formou dohledu a dokumentace

odkrytých archeologických situací (obr. 35). Jedná se o unikátní brněnskou technickou kulturní památku nadregionálního významu. Vodojemy zde byly budovány postupně od roku 1874 (Borský 2021; Zbrank, Čmelák 2023).

Při hloubení stavební jámy pro vstup do vodojemu z roku 1874 (sonda S5), z jižní strany, bylo opět zachyceno zajištění vodojemu pomocí jílové vrstvy. V místě bývalého domku hlídače byly vyhloubeny sondy S4 (jihovýchodní roh interiéru domku) a S6 (exteriér východně od domku). V sondě S4 byl dokumentován sklep (i se vstupem) v severní části sondy a v jižní části sondy patrně prostor záchodu, kdy splašky odcházely kanálkem východním směrem do cihelné jímky umístěné východně od domku hlídače (sonda S6). Vlastní sklep v domku i záchod s jímkou byly patrně primární, postavené kolem roku 1873.

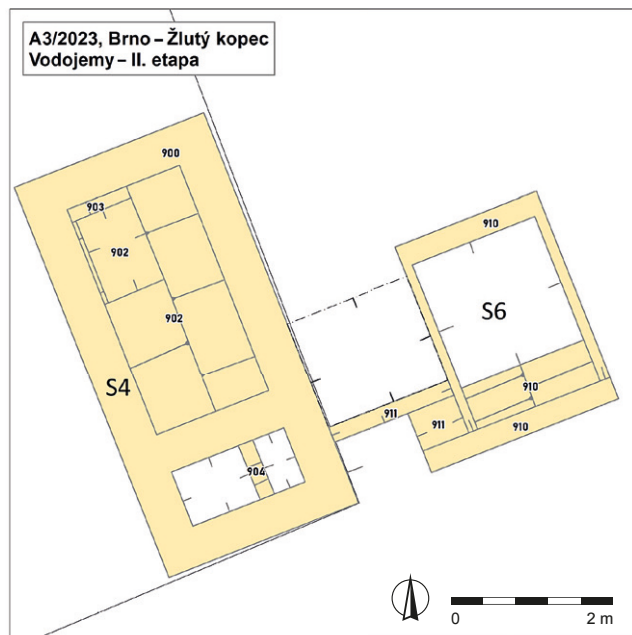
Záchranný archeologický výzkum dále dokumentoval stavební vývoj a dispozici podzemních částí domku hlídače z roku 1873. Výzkum pomohl rozšířit poznání o brněnských industriálních památkách z 19. století a jejich vývoji.

Literatura

Borský, P. 2021: *Vodojemy na Žlutém kopci v Brně. Stavebně historický průzkum.* Uloženo: Archiv autora.

Zbrank, H. 2023: *Rekonstrukce historického areálu bývalých městských vodojemů, Žlutý kopec v Brně, II. etapa.* Rkp. náleзовé zprávy, č. akce A30/2022. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Zbrank, H., Čmelák, O. 2023: *Rekonstrukce historického areálu bývalých městských vodojemů, Žlutý kopec v Brně – I. etapa.* Rkp. náleзовé zprávy, č. akce A30/2022. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

- Legenda:**
- Spádnice sondy
 - Spádnice
 - Spádnice klenby
 - Vnitřní hrana konstrukce
 - Sonda
 - Cihlová konstrukce

Obr. 35. Brno, Žlutý kopec. Sonda S4 a S6, interiér a exteriér domku hlídače z roku 1873. Autor H. Zbrank.

Fig. 35. Brno, Žlutý kopec. Trench S4 and S6, interior and exterior of the 1873 caretaker's house. Author H. Zbrank.

Summary

During the reconstruction of the historical waterworks building in Brno on Žlutý kopec (Tvrďého Street, Staré Brno cadastral area, Brno-City District), the clay insulation of the 1874 water tanks was once again recorded and documented during the second stage of the excavation (Fig. 35). A cellar with an entrance, along with a lavatory area featuring a cesspit and sewage disposal system leading to an exterior cesspit located further to the east, was partially documented at the site of the former caretaker's house, likely constructed around 1873.

Hynek Zbranek

Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město)

Táborského nábřeží, ul. Ludmily Konečné, Vídeňská, parc. č. 725/1, 701/1, 640/1, 640/2.

Novověk. Most/brod. Sonda. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1857753N, 16.5930606E; 49.1861353N, 16.5930672E; 49.1861772N, 16.5950164E

Záchraný archeologický výzkum byl vyvolán zemními pracemi při výkopu pro plynovodní potrubí (akce A071/2023; Sedláčková 2023a) a při rekonstrukci vodovodního potrubí (akce A104/2023; Sedláčková 2023b) v prostoru Táborského nábřeží. Výkopy lokálně zasáhly i do ulice Ludmily Konečné a Vídeňské ulice (obr. 36). Výzkum provedla Archaia Brno z. ú. v září až listopadu 2023.

Zkoumaný prostor se nachází na pravém břehu regulovaného toku řeky Svatky, na severovýchodním úpatí svahu Červeného kopce, v nadmořské výšce 203,6 m (ulice Ludmily Konečné) až 203,1 m (ulice Vídeňská). Zkoumané území je součástí nivy Svatky, která přísluší do Dyjsko-svrateckého úvalu. Geologické podloží tvoří fluviální sedimenty – písčité štěrky, písky a povodňové hlíny, které se zde lokálně usazovaly ještě v novověku. V prostoru Táborského nábřeží se až do závěru 19. století nacházely zahrady. V důsledku regulace řeky Svatky v 1. polovině 20. století a výstavby nového mostu ve 30. a následně ve

40. letech 20. století byl tento prostor dorovnaný mocnými návkami na dnešní úroveň. Půdní horizont se v těchto místech pravděpodobně nikdy nevyvinul, nebo byl zničen erozí a antropogenními procesy již v minulosti.

V rámci obou staveb šlo převážně o liniové výkopy hluboké 1,3 až 1,7 m a široké 0,6 až 1 m. Dokumentované profily víceméně odrážejí skladbu terénu v celém prostoru Táborského nábřeží do hloubky 1,3 m. Podloží nebylo dosaženo, nachází se v hloubce více jak 5 m. V hloubce 0,5–1,3 m byly zachyceny novověké až novodobé vrstvy dorovnávací terén. Na nich byla uložena kamenná dlažba (?) tvořená středními až velkými kameny slepence Old Red a štěrky z těchto kamínků. Na ni nasedala další kamenná dlažba konstruovaná převážně ze středně velkých kusů vápence Hády (?). Následovaly již jen vrstvy dorovnávací terén pod asfaltovou vozovkou. Časové zařazení dokumentovaných situací je obtížné. Do konce 19. století se v tomto prostoru nacházely zahrady. Stratigraficky nejstarší vrstvy však mají charakter více suťového než zahradního horizontu. Lze předpokládat, že vznikly až s výstavbou domů na Táborského nábřeží na přelomu 19. a 20. století, případně je lze dát do souvislosti s terénními úpravami při regulaci řeky Svatky. Určité terénní úpravy zde s jistotou probíhaly i v době výstavby nových mostů v 1. polovině 20. století. Starší dlažba mohla vzniknout jako zpevnění povrchu v tomto období, ale i později.

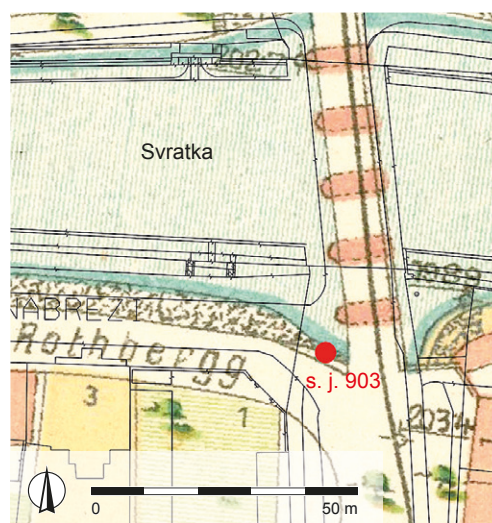
Zajímavý nálezný učiněn v prostoru ulice Vídeňské, kde bylo dokumentováno mohutné zdivo (s. j. 903) dochované již 0,4–0,5 m pod současným povrchem (obr. 37, 38). Konstruováno bylo převážně z velkých kamenů až bloků slepence Old Red, lokálně byly použity cihly. Nález zdiva nabízí několik možných interpretací. Mohlo by se jednat o starší vyzdění břehu řeky v souvislosti s původním mostem. Před regulací řeky Svatky a výstavbou nového mostu ve 30. a následně ve 40. letech 20. století zasahovala totiž řeka v těchto místech více do ulice Vídeňská (směrem na jih) a původní most byl mnohem delší. Méně pravděpodobně se jedná o pilíř některého ze starších mostů.

Literatura

Sedláčková, L. 2023a: *Nálezová zpráva o provedení záchraného archeologického výzkumu při stavbě „Reko MS Brno – Táborského nábřeží“*. Rkp. nálezné zprávy, č. akce A071/2023. Uloženo: Archiv Archaia Brno z. ú.

Obr. 36. Brno, Táborského nábřeží. Lokalizace výzkumu. Autor Archaia Brno z. ú.
Fig. 36. Brno, Táborského nábřeží Street. Excavation area. Author Archaia Brno.

Obr. 37. Brno, Táborského nábřeží. Lokalizace zachyceného zdiva s. j. 903 v podkreslení stabilního katastru města Brna z roku 1906 (Vilemwalter_mapy). Archaia Brno z. ú.

Fig. 37. Brno, Táborského nábřeží Street. Localisation of stone structure s. u. 903, as shown on the 1906 map (Vilemwalter_mapy). Author Archaia Brno.